

УДК 811.161.2'373.49:398(477.41/.42)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-1-25>

Юрій ГРИЦЕВИЧ,
orcid.org/0000-0002-2716-3235
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та лінгводидактики
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) grytsevych.yurii@vnu.edu.ua

МОВНЕ ТАБУ Й ЕВФЕМІЗМИ У ФОЛЬКЛОРНИХ ТЕКСТАХ ІЗ ЗАХІДНОГО ПОЛІССЯ

У статті проаналізовано вербальну актуалізацію мовного табу на матеріалі збірок фольклорних текстів із Західного Полісся. Систематизація й узагальнення аналізованих табуєваних лінгвоодиноць дозволила автору виділити два основні блоки застережень чи заборон у комунікації: 1) субститути на позначення фізіологічних аспектів функціонування людського організму (зокрема екскреторної, сечостатевої, репродуктивної систем); 2) евфемізми, які визначають, корегують чи регламентують поведінку людини як члена суспільства, зважаючи на традиційні релігійні чи морально-етичні засади українського народу (осуд алкоголізму, розпусного життя, низького рівня інтелектуального розвитку тощо). Появу евфемізмів і табу можна пояснити кількома факторами: а) уникнення прямої номінації небажаного, неприйняттого денотата, який може викликати негативні, небажані емоції, як-от: назви чоловічих і жіночих статевих органів, інтимних відносин, смерті та ін.; б) пом'якшення, вуалювання предмета повідомлення, про який можна здогадатися з контексту висловлюваного, задля уникнення комунікативного дискомфорту; 3) архаїчні пережитки й заборони, пов'язані з певними словами, віруваннями в сакральну силу слова.

За структурою лексичні репрезентанти, які регулюють появу пересторог у мовленні, диференціюємо на одно- й двослівні поняття та багатолексемні структури, ядром яких є іменники та/або дієслова. Для інтерпретації широкого пласту вторинних найменувань задіяно такі лінгвістичні методи: описовий (з метою систематизації й класифікації фактажу, який прямо чи опосередковано відображає лінгво- й етнокультурні особливості світосприйняття західних поліщуків); контекстуальний (сприяє точному й глибокому розумінню додаткових семантичних нашіарувань, смислових наповнень, нових конотацій). Принагідно помічено, що зафіксовані конструкції можуть паралельно функціонувати з такою ж семантикою і в інших українських діалектах. Територіальне маркування аналізованих лінгвоодиноць реалізується насамперед на фонетичному й лексичному рівні через збереження упорядниками фольклорних текстів найбільш виразних живомовних рис західнополіського ареалу.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в продовженні поглибленого студіювання просторово-значенневого варіювання евфемізмів із залученням ширшого спектра фольклорних свідчень.

Ключові слова: евфемізм, мовне табу, табуєвана лексика, лексико-семантична група, фольклорний текст, Західне Полісся.

Yurii HRYTSEVYCH,
orcid.org/0000-0002-2716-3235
PhD in Philology,
Assistant Professor at the Department of Ukrainian Language and Linguodidactics
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) grytsevych-yurii@ukr.net

LINGUAL TABOO AND EUPHEMISMS IN FOLKLORE TEXTS FROM WESTERN POLISSIA

The article highlights the verbal actualization of the language taboo using the folklore texts collections from Western Polissia as case study material. The systematization and generalization of the taboo linguistic units analyzed in the article allowed the author to identify two main blocks of language precautions or prohibitions in communication: 1) substitutes for the designation of physiological aspects of the human body functioning (in particular, excretory, genitourinary, reproductive systems); 2) euphemisms that define, correct, or regulate the behavior of a person as a member of society from the standpoint of the traditional religious or moral and ethical principles of the Ukrainian people (condemnation of alcoholism, depravity, low level of intellectual development, etc.). The usage of euphemisms and taboos depends on several factors: a) avoidance of direct nomination of undesirable or unacceptable denotations that can cause negative or unpleasant emotions b) softening or veiling of the subject of the message, which can be guessed from the context of what is being said, to avoid communicative discomfort. The most frequent in the folklore texts are names of male and female

genital organs, intimate relationships, death, etc., archaic remains of the past, and prohibitions associated with certain words expressing beliefs in the sacred power of words.

According to the structure, lexical representatives, which regulate the appearance of euphemisms in speech, are differentiated into one- and two-word concepts and multi-lexical structures, the core of which are nouns and verbs. The following linguistic methods are used to interpret a wide range of the derivative nominations: descriptive (for systematization and classification of facts that directly or indirectly reflect the linguistic and ethnocultural features of the worldview of the Western Polishuks); contextual (contributes to an accurate and deeper understanding of additional semantic layers, semantic fillings, and new connotations). The study has revealed that the fixed constructions can function in parallel with the same semantics in other Ukrainian dialects. Territorial marking of the analyzed language units is actualized primarily at the phonetic and lexical level since the compilers of folklore texts have preserved the most expressive live linguistic features of the Western Polissia local dialect.

The prospect of further research involves an in-depth study of the spatial-semantic variation of euphemisms using a wider spectrum of authentic folklore materials.

Key words: *euphemism, lingual taboo, taboo vocabulary, lexical-semantic group, folklore text, Western Polissia.*

***An sich sind alle Wörter rein und unschuldig,
sie gewinnen
erst dadurch Zweideutigkeit, dass sie der
Sprachgebrauch
halb von der Seite ansieht und verdreht
(Gebrüder Grimm)***

Постановка наукової проблеми. Досліджуючи регіональні моделі світобачення на матеріалі двох архаїчних українських говорів – середньо-наддніпрянського та гуцульського – й даючи кваліфіковану філологічну оцінку словесним засобам, що зберігають і передають локальні традиції, вірування й цінності, молодший науковий співробітник відділу діалектології Інституту української мови НАН України В. Р. Дячук постулює: «Діалектна картина світу – один із різновидів вербальної картини світу, який, відображаючи особливості локального світобачення, репрезентує закарбовані в мові особливості сприйняття духовного та матеріального світів говірконосями» (Дячук, 2023: 7). Віддзеркалюючи певний культурний код, будь-яка мова ретранслює досвід попередніх поколінь, позначений не тільки загальнонародними універсалами, а й місцевими лінгвальними маркерами. Комунікативний кодекс українців здавна містить ряд приписів на заборону використання грубих, непристойних слів (лайка, назви «гріховних» частин тіла, або тих, які можуть трактуватися у контексті дискримінації за якоюсь ознакою (віку, зовнішнього вигляду, фізичних даних тощо). Прямі номінації на позначення негативних, неприйнятних, некоректних денотатів мовці заміняють евфемізмами – словами й зворотами, які пом'якшують, завуальовують, покращують дійсність і її реалії, надаючи неприємним речам приємних асоціацій і уможливаючи комунікацію на табуйовану тему. Цілий ряд таких мовних одиниць мисленнєвої діяльності говірконосяїв експлікують тексти фольклору як стильового різновиду діалекту, необтяженого нормами літературної мови.

Аналіз попередніх досліджень. Цінну інформацію в контексті порушеної в статті проблеми знаходимо в «Словнику евфемізмів, уживаних у говірках та молодіжному жаргоні Західного Полісся і західної частини Волині» Г. Л. Аркушина, «Словнику фразеологізмів Західного Полісся та суміжних територій: Говорити як медок варити» З. С. Мацюк, «Фразеологічному словнику подільських і суміжних говірок» Н. Д. Коваленко, «Матеріалах до евфемістичного фразеологічного словника східнословобожанських і східностепових говірок» І. В. Мілевої.

Мета статті – аналіз семантики вторинних номінацій, пов'язаних із поведінковими й комунікативними пересторогами, лінгвально актуалізованими в різножанрових фольклорних текстах, співвідносних із трьома ареалами Західного Полісся – Підляшшя, Волинського Полісся й Берестейщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Мовному вуальюванню часто підлягають поняття тематичної групи «Назви частин тіла, анатомічних особливостей і фізіологічних процесів людського організму»:

1) назви статевих органів (так званий «тілесний низ») (лінгвально репрезентовані переважно вказівними чи означальними займенниками): а) чоловіка: «*Не йди, дівчино, в поле, бо тебе козел сколе, гострою тичиною не будеш дівчиною*» (Поліська, 2008: 390), «*Ой дайте мені чого я хотіла, червоного бурячка до білого тіла*» (Макарук, 2017: 91); б) жінки: «*Наїлася, напилася всякого гатунку, живит болеть, тая свирбеть* – нимає ратунку» (Поліська, 2008: 91), «*А той сер був твердий, шо не мона з'їсти, хлопці тую роспирили, шо ни мона сісти*» (Аркушин, 2015: 24), «*Ой заграйте міні, подорожній, чи ж у мене не така, як у кожний*» (Поліська, 2008: 39);

2) період статевого дозрівання: «– *Чы я тобі', моя' ма'тённо, Ны товкла', ны моло'ла, Шо ты мынэ'за'мууж оддае'ш, А в мынэ'шчэ го'ла! – Ой*

ны журы 'ся, мое' ді'ятко, Е'сьця у мынэ'зі'лле. Я ёго' нап'ру, ты нап'е'сься, **То обростэ' за высі'лле**» (Клімчук, Весілля);

3) акт дефлорації – розрив дівочої пліви (що може супроводжувати кровотеча) при втраті невинності в момент первинного статевого акту: «Хоч ідь, матінко, хоч не ідь, бо **вже донечці роздер медвідь**» (Весільні, 2004: 67), «Завезли мене за гіройку крутую, Завезли мене в сторіноньку чужсю. Кажуть мені **червоний мак сіяти. Ой посію я червоний мак по полю Та увесь свій рід звеселю**» (Архів ПВНЦ, Доротищі), «Ой добрая годенойка настала, Наша Гальочка по батейка прислала. Прислала **на чирвоную калену**. – Ой прибудь, прибудь, мій батеньку, в гостену» (Архів ПВНЦ, Нуйно), «Ой до Львова дороженька, до Львова, Там стерегла **Танечка города. Стережучи города, заснула, Поципана рожонька** – не чула. Прийшов її татонько будити, Хотів її, молоденьку, набити. – Ой не буду її бити, хай засне, Опослідню недільку у мене. Ой не буду її бити, хай поспить, Опослідню недільку вже гостить» (Карпилівка), «Вийди, Манечка, з хати, приїхала твоя мати, да **винесь калиноньку**, звесели родиноньку, да **винесь червоную**, звесели рожоную» (Аркушин, 2015: 33), «Покрутив павук стелю, да й впав на постелю, де Марися спала, **там калинонька стала**» (Весільні, 2004: 67), «Да ходімо до плота, да роздеремо kota, занесемо під перину, та **зробим калину**» (Весільні, 2004: 67), «В печі палає, теща зятя виглядає: Чи не іде мій зять любий, чи не іде мій зять милий, **чи не везе калини од моєї дитини?**» (Весільні, 2004: 67), «Ой у комори **ріпийка сиділа**, ходімо поглядімо, чи це вона ціла. Ой **чи ціла – китайка червона, а чи не ціла – нагайка готова**» (Денисюк, 2004: 200), «Не йди, дівчино, в поле, бо **тебе козел сколе, гострою тичиною не будеш дівчиною**» (Поліська, 2008: 390), «Ты святы'й поньді'лку, **Зопсова'в ты нам ді'вку: Посады'в пуд польи'цію, Нарады'в молоды'цію, Посады'в пуд посві'том, Нарады'в бі'лым цві'том**» (Клімчук, Весілля);

4) інтимних (сексуальних) стосунків: «Хоч вона по ночах ходила, при себе правдоньку носила. **Просилі хлопчикі – не дала**, шовком ноги звязала» (Весільні, 2004: 121), «До комори, Марусю, До комори спати, **Чого зроду не давала, Тепер мусиш дати**» (Гром, 1997: 183), «Ой, куди ж ти ведеш Мене молоденьку? – **На попову сіножать В траву зелененьку**» (Макарук, 2017: 90), «Прийшов кум до куми кума точит горох, покінь, кумо, горох, **пуйдемо за згорок**» (Ігнатюк, 2003: 22), «Прийшов кум до куми кума мис ложски, покінь, кумо, ложски, **пожартуєм трошки**» (Ігнатюк,

2003: 22), «Прийшов кум до куми кума мете хату. Покінь кумо хату **пуйдем у загату**» (Ігнатюк, 2003: 22), «Кум до куми заліцявся конопельки сіяти обицявся. **Присивав, присивав, присиваючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі засіяв**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 22), «Кум до куми заліцявся конопель ірвати обицявся. **Ірвав, приривав, пририваючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі вирвав**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 22), «Кум до куми заліцявся конопель і класти обицявся. **І клав, прикладав, прикладаючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша, якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі постелів**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 22), «Кум до куми заліцявся конопель ламати обицявся. **І ламав, приламав, приламаючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша, якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі поламав**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 22), «Кум до куми заліцявся конопель трипати обицявся. **І трипав, притрипав, притрипаючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша, якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі потрепав**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 23), «Кум до куми заліцявся конопель чесати обицявся. **І чесав, причесав, причесаючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша, якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі почесав**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 23), «Кум до куми заліцявся конопель і прясти обицявся. **І пряв, припрявав, припряваючи казав:** ти кума, ти душа, чорнобрива хороша, якби я. Кумцю моя, рибицю моя, **хто ж би тобі попряв**, якби не я?» (Ігнатюк, 2003: 23);

5) частої вагітності: «Шчороку до боку» (Клімчук, 2003: 336), «Дытэй – як-то бобу» (Клімчук, 2014: 160).

Традиційно табуованою є тема смерті й пов'язаних із нею реалій (тяжкої невиліковної хвороби й неминучої смерті, потойбічного світу, могили, труни тощо): «Мати дождетса сина з лиска, а не дождетса с тиска» (Аркушин, 2003: 26), «Покыль до попá, то б'удэ копá» (Клімчук, 2014: 164), «Хоть би я забрала, там того не треба, штири доцки, саджень земли, спасения з неба» (Ігнатюк, 1982а: 81), «Вже швидко пуйду з дому додому» (Аркушин, 2003: 44), «Вс'і ми п'їдем ду Мел'нички» (Аркушин, 2003: 44), «В падунні опочыну» (Клімчук, 2014: 157), «Йеднойу ногойу в гроб'і стойт', а ше злое творит'» (Аркушин, 2003: 52), «Пошóв буськы пáсты» (Клімчук, 2014: 164).

Евфемістичне заміщення мовними одиницями різнопланової структури, які репрезенту-

ють семантику «низького рівня інтелектуального розвитку, розумових здібностей», лінгвально актуалізоване в таких фольклорних ілюстраціях: «В твоїй голоїї зайци пал'анта грайт» (Аркушин, 2003: 57), «Йак нема кланк'ї, то й не ўстав'їш» (Аркушин, 2003: 56), «Знайеш кур'ачу петел'ку, та й ту не всен'ку» (Аркушин, 2003: 57), «Дурний його піп хрестив, коли в воду не впустив» (Ігнатюк, Прислів'я: 7).

Несхвальну оцінку й відповідну негативну конотацію в аналізованому паремійному корпусі отримує поведінка людей, які зловживають розпиванням спиртних напоїв: «Надивиц'а в скланку та й дере горлянку» (Аркушин, 2003: 51), «Добрався (до горілки), (та)бї Хартїн до парышу» (Клімчук, 2014: 159), «Набравсь за дэнь, (та)бї Хартїн кóло парышу» (Клімчук, 2014: 162), «П'яний – на ногáх ны стойт» (Клімчук, 2014: 164), «П'яний свічки ны поста́вьт» (Клімчук, 2014: 164).

Зафіксовано заміщення прямих номінацій міцних алкогольних напоїв, зокрема жартливо-іронічні перифрази: «Такáя гыдóта, шо ны одорвáты од рóта» (Клімчук, 2014: 166), «То така гідота, шо ни годорвеш год рота» (Аркушин, 2003: 51), «Ой вы'коть ту'ю бо'чку, Шо в свы'рны пры кутó'чку, Шо взы'му ны замé'рзнэ, А влі'то ны закы'снэ» (Клімчук, Весілля), «Ой дайте нам того, ой, дайте нам того, догадайтесь чо́го, що літом не прокисне, а зимою не замерзне» (Денисюк, 2004: 136).

Досить поширеними виявились евфемістичні субститути непривабливих рис зовнішності: «Гарна мордо́у – хоч шчурі бий» (Аркушин, 2003: 63), «Де ти був, як мавп стріяли?» (Аркушин, 2003: 52), «Лихому видові то шче й носá вризано» (Аркушин, 2003: 52), «Спереду стрий, а з:аду хоч з лопатойу стий» (Аркушин, 2003: 52).

Аналіз мовних фактів фольклору засвідчив спорадичне вживання прокльонів із семантикою смерті й насилання хвороб: «Іды вмыва́йсь, а шоб тыбэ́ холóднынького обмылы» (Клімчук, 2014: 160), «А коб на тыбэ́ (ёго) найшлá злáмана» (Клімчук, 2014: 157), «А коб на тыбэ́ (ёго) найшлá моря́чка» (Клімчук, 2014: 157), «А котá, шоб ты здох, на хліба» (Клімчук, 2014: 157), «А спычы́ тыбэ́ огóнь» (Клімчук, 2014: 157), «Чому́ ты ны пырыно́сьыся, а шоб тыбэ́ взáвтра в труні́ ввінысло» (Клімчук, 2014: 164), «Шоб ёго́ (тыбэ́) кáчка кóпынула (ростоптáла)» (Клімчук, 2014: 167), «Шоб на тобі́ парсу́на погыдовáлась!» (Клімчук, 2014: 167).

Із вірою в магічну силу слова, очевидно, пов'язане уникнення в комунікативній поведінці мовців прямого запитування «Куди йдеш?»,

замість якого використовують «Де йдеш», що убезпечило б від негативу, пор. текстові фрагменти: «Накормив його і той чоловік питається: – **А де ти йдеш?**» (Ігнатюк, 2005: 34), «І вона сіла на тії дрова. І вун питається: – **Де нести?**» (Ігнатюк, 2005: 34), «А тая бабушка каже так: – **А де ти йдеш?** А вун каже: – Я йду, бо в цара щось вкрало дочки, я йду їх шукати» (Ігнатюк, 2005: 34).

Перифрастична конструкція «дубове сало» засвідчує значення «бити»: «Пуошов милий од хати до хати на милую ликарства шукати, і знайшов він дубового сала, пошмарував, аж шкіра одпала» (Ігнатюк, 1982b: 19).

Узагальнену негативну конотацію передають паремійні конструкції, декодуючи які, реципієнт відчитує приховане, переважно зневажливе семантичне нашарування: **1) неякісно виконаної роботи:** «Настройїв кум двери: худели куте, а типер ходять субакї» (Аркушин, 2003: 64); **2) непотрібної, зайвої речі:** «Трэ́ба, (та)бї в мосту́ дьірка» (Клімчук, 2014: 166), «Трэ́ба, (та)бї собáццы п'ята ногá» (Клімчук, 2014: 166); **3) заперечення, неможливості чогось статись:** «На святїйї ны́лды гэ́тэ́ будэ́» (Клімчук, 2014: 164), «То буде в ту пору, як дошч піде вгору» (Аркушин, 2003: 64); **4) насмішки чи навіть сарказму в оцінці певних реалій:** «Гарно, йак свині в корал'ах» (Аркушин, 2003: 63), «Ни любить, йак кіт сала» (Аркушин, 2003: 64), «Так то підходить як на свинку хомут» (Ігнатюк, Прислів'я: 11), «Тільки користі що з пса гною» (Ігнатюк, Прислів'я: 8), «Помогло, йак бабі кадило, коли бабу здубило» (Аркушин, 2003: 68), «Добры́й – (та)бї цю́цік оскóблы́й» (Клімчук, 2014: 159), «Спокóйный: як спыт, то с кьі́ем мóжна пройты́» (Клімчук, 2014: 165), «Хліб уда́вся – пуд скоры́нку кыт схавáвся» (Клімчук, 2014: 166), «Хво́ры́й – ма́ло йісты ны можу́» (Клімчук, 2014: 166), «Мы с тобо́ю родня́: твий дід огóнь палы́в, а мий ру́кы грів; пуд одны́м со́нцэм жы́вэ́мо; пуд одны́м со́нцэм гану́чы сушы́лы; на одну́й зымні́ жы́вэ́мо; пуд одны́м мі́сяцем грі́лысь» (Клімчук, 2014: 166).

Висновки. Отже, співжиття в соціумі вимагає дотримання низки правил, які регламентують манеру поведінки й особливо спілкування згідно з нормами моралі, етики, релігії тощо. Як засвідчили спостереження над фольклорно-етнографічними матеріалами, евфемістичні звороти найчастіше виступають засобами інакомовлення для непрямой номінації таких сфер життя й мовомислення реципієнтів: фізіології; сексуальних, інтимних стосунків; людських недоліків і пороків (при чому як фізичних вад, так і морально-етичних

проступків); смерті. У кількісному плані використання таких заміників в аналізованих текстових уривках превалює стосовно традиційно делікатної теми статевого життя людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аркушин Г. Л. «Всього на світі хватає...» (фольклор, звичаї та обряди Західного Полісся у діалектологічних записах) : вибране. Луцьк : Вежа-Друк, 2015. 212 с.
2. Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав : Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині. Люблін ; Луцьк : Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, 2003. 177 с.
3. Архів ПВНЦ. Ф. 5 Опр. 1. Од. зб. 30. (Записала Т. Прасюк у с. Нуйно Камінь-Каширського р-ну від Ф. Виглядки 1920 р. н.).
4. Архів ПВНЦ. Ф. 5. Опр. 1. Од. зб. 6. (Записано у с. Доротищі Ковельського р-ну від С. Смаль 1918 р. н.).
5. Весільні обряди Рівненщини. Фольклорно-етнографічні записи XIX – поч. XX ст. Рівне : Волинські обереги, 2004. 140 с.
6. Гром О. Еротична символіка в контексті весільного обряду Західного Полісся. *Полісся: етнікос, традиції, культура*. Луцьк: Вежа, 1997. С. 181–187.
7. Денисюк І. О. Пісні з-над берегів Турського озера : пісні і коментарі. Луцьк : Надстир'я, 2004. 256 с.
8. Дячук В. Р. Моделювання й типологія мовної картини світу носіїв сучасних українських діалектів: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 035 «Філологія». Інститут української мови НАН України, Київ, 2023.
9. Записано у с. Карпилівка Камінь-Каширського р-ну від Є. Смаль 1904 р. н.
10. Ігнатюк І. Фольклорні записи з Підляшшя. Люблін, 2003. 77 с.
11. Ігнатюк І. Обрядові письні з Подляшшя. Весільні письні. Люблін, 1982. 170 с.
12. Ігнатюк І. Прислов'я, приказки і загадки. 19 с.
13. Ігнатюк І. Народні пісні з Підляшшя. Люблін, 1982. 37 с.
14. Ігнатюк І. Фольклорні записи з Підляшшя. Люблін, 2005. 76 с.
15. Клімчук Ф. Приказки і прймаўкі з вёскі Сіманавічы Драгічынскага раёна. *Беларуская дыялекталогія. Матэрыялы і даследаванні*. 2014. Вып. 3. С. 157–168.
16. Клімчук Ф. Фольклорні матеріали з-під Біловезької Пущі. *Вісник Львівського університету. Серія: Філологічна*. 2003. Львів: ЛНУ імені Івана Франка. Вып. 31. С. 313–354.
17. Клімчук Ф. Традиційнае вяселле вёскі Сіманавічы [Електронний ресурс]. URL: <http://zagorodde.na.by/folk.html>
18. Макарук О. Весільні обряди с. Стобихва. *Минуле і сучасне Волині та Полісся. Камінь-Каширський район в історії України та Волині*: наук. зб. : Вып. 64. Матеріали науково-практичної конференції, приуроченої до 70-річчя масової депортації волинян в 1947 р. і 75-річчя знищення єврейського населення у 1942 р. на Волині, 6 грудня 2017 р., м. Камінь-Каширський. / Упоряд. Г. Бондаренко, Н. Пась, А. Силук. Луцьк, 2017. С. 87–93.
19. Поліська дома / Зібрав, упорядкував і прокоментував Віктор Давидюк. Луцьк : ПВД «Твердиня», 2008. Вып. III : Літо. 404 с.

REFERENCES

1. Arkushyn H. (2003). Skazav, yak dva zvyazav. Narodni vyslovy ta zahadky iz Zakhidnoho Polissya i zakhidnoyi chastyny Volyni [A Word Spoken is a word Connecting. Folk Expressions from the West Polissia and Western Part of Volyn]. Lublin – Lutsk. 135 s. [in Ukrainian].
2. Arkushyn H. (2015). «Vsiogo na sviti khvataie...» (folklor, zvychai ta obriady Zakhidnoho Polissya u dialektolohichnykh zapysakh) [«Everything in the world is enough...» (folklore, customs and rituals of Western Polissia in dialectological records)]: [vybrane]. Lutsk: Vezha-Druk. 221 s. [in Ukrainian].
3. Arkhiv PVNTs. F. 5 Opr. 1. Od. zb. 30. (Zapysala T. Prasiuk u s. Nuino Kamin-Kashyrskoho r-nu vid F. Vyhliadky 1920 r. n.) [Archive of the PVNC. F. 5. File 1. Op. save 30. Recorded by T. Prasiuk in the village Nuino of Kamin-Kashirskyi district from F. Vyhliadka, born in 1920)]. [in Ukrainian].
4. Arkhiv PVNTs. F. 5. Opr. 1. Od. zb. 6. (Zapysano u s. Dorotyshchi Kovelskoho r-nu vid S. Smal 1918 r. n.) [Archive of the PVNC. F. 5. Op. save 6. (Recorded in the village Dorothyshchi, Kovel district, from S. Smal, born in 1918)]. [in Ukrainian].
5. Vesilni obriady Rivnenshchyny. Folkloro-etnografichni zapysy XIX– poch. XX st. [Wedding ceremonies of the Rivne region. Folklore and ethnographic records of the 19th century – beginning 20th century]. Rivne : Volynski oberehy. [in Ukrainian].
6. Hrom O. (1997). Erytychna symbolika v konteksti vesilnoho obriady Zakhidnoho Polissya. Polissya: etnikos, tradytsii, kultura. [Erotic symbolism in the context of the wedding ceremony of Western Polissia]. *Polissya: etnikos, tradytsii, kultura – Polissya: ethnos, traditions, culture*. Lutsk: Vezha. S. 181–187. [in Ukrainian].
7. Denysiuk I. O. (2004). Pysni z-nad berehiv Turuskoho ozera: Pysni i komentari Songs from the shores of Turske Lake: songs and comments [Songs from the shores of Tursky Lake: songs and comments]. Lutsk: Nadstyria. 256 s. [in Ukrainian].
8. Dyachuk V. R. (2023). Modeliuvannia stypolohiia movnoi kartyny svitu nosiiv suchasnykh ukrainskykh dialektiv [Modeling and typology of the speakers' linguistic world-image of modern Ukrainian dialects]. Kvalifikatsiina naukova pratsia na pravakh rukopysu. Dysertatsiia na zdobuttia naukovooho stupenia doktora filosofii zi spetsialnosti 035 «Filolohiia»

[Qualified scientific work on the rights of the manuscript. Dissertation for Doctor of Philosophy (035 «Philology»)]. Kyiv: Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine. 445 s. [in Ukrainian].

9. Zapsano u s. Karpylivka Kamin-Kashyrskoho r-nu vid Ye. Smal 1904 r. n. [Recorded in v. Karpylivka of Kamin-Kashirskyi district, from E. Smal, born in 1904]. [in Ukrainian].

10. Ihnatiuk I. (2003). Folklorni zapysy z Pidliashshia [Folklore records from Pidlashshia]. Liublin [in Ukrainian].

11. Ihnatiuk I. (1982). Obradovi pysni z Podliashshia. Vesilnyi pysni [Ritual songs from Pidlashshia. Wedding songs]. Liublin [in Ukrainian].

12. Ihnatiuk I. Pryslovia, prykazki i zahadki [Proverbs, sayings and riddles]. Liublin [in Ukrainian].

13. Ihnatiuk I. (1982). Narodni pisni z Pidliashshia. [Folk songs from Pidlashshia]. Liublin [in Ukrainian].

14. Ihnatiuk I. (2005). Folklorni zapysy z Pidliashshia [Folklore records from Pidlashshia]. Liublin [in Ukrainian].

15. Klimchuk F. (2014). Prykazki i prymavki z wioski Simanavichy Drahichynskaha rajona [Proverbs and sayings from the village of Simanavichy, Drohychyn district]. *Belaruskaja dyialektalohiia. Materyialy i dasliedavanni*. Iss. 3. P. 157–168. [in Ukrainian].

16. Klimchuk F. (2003). Folklorni materialy z-pid Bilovezkoi Pushchi [Folklore materials from Bilovezhska Pushcha]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya: Filolohichna – Bulletin of Lviv University. Philological series*. P. 313–354. [in Ukrainian].

17. Klimchuk F. Tradytsynnye vyaselle wioski Simanavichy [Traditional wedding of Simonovichi village]. Retrieved from: <http://zagorodde.na.by/folk.html> [in Ukrainian].

18. Makaruk O. (2017). Vesilni obriady s. Stobrykhva [Wedding rites of v. Stobrykhva]. *Mynule i suchasne Volyni ta Polissia. Kamin-Kashyrskiy raion v istorii Ukrainy ta Volyni* : Materialy naukovopraktychnoi konferentsii, pryurochenoi do 70-richchia masovoi deportatsii volynian v 1947 r. i 75-richchia znyshchennia yevreiskoho naseleння u 1942 r. na Volyni, 6 hrudnia 2017 r., m. Kamin-Kashyrskiy. / Uporiad. H. Bondarenko, N. Pas, A. Syliuk Vyp. 64. S. 87–93. – *Past and present of Volyn and Polissia. Kamin-Kashirsky district in the history of Ukraine and Volyn*: Science. coll. : Materials of the scientific and practical conference dedicated to the 70th anniversary of the mass deportation of the Volyn people in 1947 and the 75th anniversary of the extermination of the Jewish population in 1942 in Volyn, December 6, 2017, Kamin-Kashyrsky. / Edit. H. Bondarenko, N. Pas, A. Syliuk]. Lutsk. Vol. 64. P. 87–93. [in Ukrainian].

19. Poliska doma (2008). [Polissian home]. Iss. 3: Summer. Lutsk. [in Ukrainian].